

„Franz Joseph málkénu”

Ferenc József a felekezetközi béke, a művészet és a tudomány pártfogója

tudományos konferencia
az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, az SZTE-BTK Néprajzi és Kulturális
Antropológiai Tanszék, az MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport szervezésében
2016. október 27. csütörtök
Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem
1084 Budapest, Scheiber Sándor utca 2.

A 19. század a modernizáció kora volt, a század második fele pedig a zsidó felekezetiesedés időszaka, és a modern alkotmányos államiság kiépülésének kora. A magyar és a közép-európai zsidóság esetében 19. századot a társadalomtörténeti kutatások a társadalmi felemelkedés és integráció időszakaként tartják számon. A kor önképének központi eleme volt a gazdasági fejlődés és a modern értelemben vett haladás toposza. A Habsburg dinasztia élén – Ferenc Józseffel – is ekként tekintett saját korára, társadalmára és az uralkodóház Monarchiában betöltött szerepére. Az uralkodó a dualizmust a tudomány és a művészet fejlődésének korszakaként fogta fel. Ferenc József önmagára népei és birodalma egysége őrzőjeként és a felekezet közötti béke védelmezőjeként tekintett. Ez az önkép nem csak az udvari kiadványokban és a Habsburg főhercegek védnöksége alatt álló reprezentatív történeti, tudományos és művészeti feldolgozásokban jelent meg, hanem a közbeszéd részévé is vált.

Ferenc József a császár- király a Monarchia szimbólumává vált, ugyanakkor a róla kialakult kortárs toposzok halálán túl is hatottak, a kulturális emlékezet részei maradtak. Ferenc Józsefnek, a koronás főnek izraelita felekezeti olvasatai is kialakultak. A koronás fő tisztelete a judaizmus vallási hagyományaiból eredt. Ferenc József a zsidókat népeinek nevezte. A királyért mondandó izraelita imaszövegek a királytól az imádkozó „gyülekezetig” a társadalom kortárs rendjét jelenítették meg. Az uralkodó tisztelete ugyanakkor része volt a rendi hagyományokat és a modern nemzeteszmét összeegyeztető kiegyezés – Deák Ferenc által képviselt – törekvéseinek, és Habsburg-Ausztria népeitől megkövetelt állam iránti lojalitásnak. Az új izraelita irányzati intézményrendszer a modern polgári állam kereteinek kiépülésével jött létre. Az uralkodó az orthodox küldöttségek kéréseinek éppúgy eleget tett, mint a mérsékelt vallásreformot szorgalmazó neológ ellentábor kéréseinek. A katolikus uralkodó ezáltal a vallásosság és a vallásos zsidóság pártfogójává, a zsidóság körében szimbolikus alakká vált. Emléktáblákon, fotókon és emlékiratokban örökítették meg a királylátogatások emlékét, a király izraelita felekezet irányában tett szimbolikus gesztusait.

Az állammal szemben lojális, a többségi nemzetbe integrálódni kívánó modern zsidó irányzat iskolaigényét a Dinasztia is támogatta, és az általa 1849-ben beszedett türelmi adó hátralékot 1850-ben Ferenc József a „Zsidó Oktatási Alap” életre hívására fordította. A németországi maszkilok által 1854-ben megnyitott breslauer Jüdisch-Theologische Seminar szolgáltatta a mintát később egy magyarországi modern zsidó oktatási intézmény létrehozásához.

Ferenc Józsefnek a pesti Rabbiképző Intézetben tett 1877. évi látogatását emléktábla őrzi. Ferenc József kora a két világháború közötti izraelita értelmezésekben letűnt aranykorra vált. A Monarchia a társadalmi felemelkedés, és a jogegyenlőség mellett az izraelita felekezeti intézményesülés fontos – és később nosztalgiával idézett – korszaka lett.

Konferenciánk a Rabbiképző Intézet egykori névadójára emlékezik közelgő halálozási jubileuma okán. Abba a konferencia sorozatba illeszkedik, amelynek első tanácskozása 2014. november 4-5-én az SZTE-BTK Néprajzi Tanszék, az OR-ZSE és az MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport szervezésében, Habsburg György fővédnökségével megrendezett „*A királyhűség jól bevált útján...*” *A rendi és nemzeti kötődések 1867 és 1918 közötti szimbolikus változásait járta körül a Nagy Háború évfordulója okán.* Második tudományos konferenciájára 2015. november 26-27-én került sor Habsburg-Lotharingiai Mihály fővédnökségével *A Nagy Háború hatása a mindennapok kultúrájának változására* címmel Szegeden. A tematikus konferenciasorozat kapcsolódó rendezvénye 2015. november 10-én Szegeden *Lojalitások és nemzeti önértelmezések a közép-európai zsidó közösségekben a 19. század végén és a 20. század első felében* címmel az OR-ZSE, az MTA Judaisztikai Kutatóközpont és az MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, valamint határon túli történészek bevonásával zajlott.

A Rabbiképző névadójának emlékre szervezett tudományos ülésünk az alábbi témaköröket vizsgálja a különböző felekezetek vallási szövegeinek, az irodalmi és művészi alkotásoknak, a populáris kultúra tárgyainak, valamint a hatalom reprezentációnak tükrében:

- Ferenc József felekezeti értelmezéseit
- Modern fejlődés-gondolat korabeli megjelenéseit
- Az uralkodóház önmagáról kialakított képét és ennek társadalmi percepcióját
- Ferenc Józsefnek és korának különböző közösségi emlékeztörténeteit.

A jelzett témakörben az egyes tanulmányok témája szabadon választható. Körlevelünk inkább útbaigazító írás kíván lenni csak, semmint a témát minden szempontból kimerítő kötelező keret. A konferencia nyitott a különböző műhelyek, intézetek kutatói és intézményi kereteken kívül tevékenykedők előtt egyaránt. A konferencia szervezői forrásfeltárássra épülő alapmunkákat várnak. Egyaránt helyet kívánnak biztosítani a kultúrtörténet, a mentalitástörténet, művészettörténet, az egyháztörténet, a lelkiségtörténet, a néprajz, a történeti és kulturális antropológia területéhez kötődő írásoknak.

Formai követelmények: A vizsgált témát, módszereit és bemutatandó eredményeit áttekintő 20 soros rezümé, melynek beküldési határideje 2016. április 1. A 2016. október 27-én esedékes budapesti konferencia keretében tartandó előadás ideje 20 perc, azt követő 10 perc vitával. A konferencián 20 előadás elhangzására nyílik lehetőség. A szervezők fenntartják a jogot, hogy nagyszámú jelentkező esetén, az előadókat a beküldött rezümék alapján választják ki. A résztvevők elszállásolása, ellátása önköltségi alapon történik. Jelentkezni a mellékelt űrlapon lehet. Az elfogadott előadások esetében a konferenciakötetbe leadandó tanulmány terjedelme

max. 20.000 karakter szóközzel és lábjegyzetekkel együtt. (Illusztrált tanulmány esetén 2 kép egy oldalnak tekintendő, amelyet az írás tervezett maximális terjedelméből le kell vonni.)

Kapcsolattartók: dr. Peremiczky Szilvia, (Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem) dr. Zima András (Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem), dr. Glässer Norbert (Szegedi Tudományegyetem), dr. Vér Eszter Virág (Eötvös Loránd Tudományegyetem)

Elérhetőség: Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, Scheiber Sándor u. 2., 1084 Budapest

Email: franzjosephmalkenu2016@gmail.com

